

RAPORT nr.3

privind monitorizarea respectării
drepturilor persoanelor refugiate,
în contextul conflictului armat din
Ucraina pentru perioada
August - Decembrie 2022

- Aprob _____
- Cezlav PANICO
- Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

Prezentul Raport a fost elaborat de către Oficiul Avocatului Poporului cu implicarea membrilor și membrilor Consiliului Consultativ de prevenire a încălcării drepturilor persoanelor refugiate, în contextul conflictului armat din Ucraina, creat pe lângă Oficiul Avocatului Poporului.

Organizații și grupuri de inițiative implicate în procesul de monitorizare și raportare a respectării drepturilor persoanelor refugiate:

- Oficiul Avocatului Poporului (OAP)
- Centrul de Drept al Avocaților (CDA)
- Centrul de Politici și Reforme (CPR Moldova)
- Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD)
- Moldova pentru Pace (MPP)
- Centrul de Drept al Femeilor (CDF)
- Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC)
- Institutul de Reforme Penale (IRP)
- Centrul pentru Politici, Inițiative și Cercetări "Platforma"
- Coaliția pentru Incluziune și Nediscriminare (CIN).

Persoană de contact:

Carolina Cazaciuc,
Șefă-adjunctă a Direcției Gestionarea și
Investigarea Cererilor/manageră de proiect în cadrul Oficiului Avocatului Poporului
Email: carolina.cazaciuc@ombudsman.md

Victor Morari, Consultant principal al
Direcției Monitorizare și Raportare/asistent de proiect în cadrul Oficiului Avocatului Poporului
Email: victor.morari@ombudsman.md

Raportul este publicat cu sprijinul UNHCR. Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorului și nu reflectă neapărat politica oficială a instituției finanțatoare.

CUPRINS

ABREVIERI	4
STANDARDE DE MONITORIZARE	5
INTRODUCERE	6
SUMAR EXECUTIV	8
CAPITOLUL I.	
TRAVERSAREA FRONTIEREI DE STAT	10
CAPITOLUL II.	
GESTIONAREA CRIZEI PERSOANELOR REFUGIATE	12
CAPITOLUL III.	
PROTECȚIA TEMPORARĂ ȘI ALTE FORME DE PROTECȚIE.....	12
CAPITOLUL IV.	
MANAGEMENTUL PLASAMENTULUI TEMPORAR.....	14
3.1. Reglementarea activității centrelor de plasament temporar pentru persoanele refugiate.....	15
3.2. Personalul.....	17
3.3. Evidența beneficiarilor	18
3.4. Cazarea temporară	19
3.5. Siguranța și securitatea persoanelor cazate și a bunurilor lor	21
3.6. Igiena	23
3.7. Securitatea alimentară și nutriția	23
3.8. Asistența medicală	24
3.9. Angajarea în câmpul muncii	25
3.10. Integrarea social-economică a persoanelor refugiate	26
CAPITOLUL V.	
SITUAȚIA COPIILOR REFUGIAȚI.....	26
CONCLUZII	29
RECOMANDĂRI.....	30

ABREVIERI

AP - Avocatul Poporului (Ombudsmanul)
OAP - Oficiul Avocatului Poporului
MAI - Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova
IGPF - Inspectoratul General al Poliției de Frontieră
BMA - Biroul Migrație și Azil
AIC - Aeroportul Internațional Chișinău
SPF - Sectorul Poliției de Frontieră
PTF - Punctul de Trecere a Frontierei
PF - Poliția de Frontieră
UNHCR - Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați
OP CAT - Protocolul Opțional la Convenția ONU împotriva torturii
CSE - Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova
ANAS - Agenția Națională de Asistență Socială
ONU - Organizația Națiunilor Unite
UE - Uniunea Europeană
CUGC - Centrul Unic de Gestionare a Crizei
ANTA - Agenția Națională Transport Auto
ANSP - Agenția Națională pentru Sănătate Publică
STAS - Structura Teritorială de Asistență Socială
MMPS - Ministerul Muncii și Protecției Sociale
MS - Ministerul Sănătății
MEC - Ministerul Educației și Cercetării
CNPDCP - Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal
CTPR - Centrul de plasament temporar pentru persoanele refugiate
IMPS - Instituție medico-sanitară publică
APC - Administrația Publică Centrală
APL - Administrația Publică Locală

STANDARDE DE MONITORIZARE

- Declarația Universală a Drepturilor Omului, 1948;
- Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale (CEDO), 1950;
- Pactul Internațional privind Drepturile Economice, Sociale și Culturale (PIDESC), 1966;
- Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice (PIDCP), 1966;
- Convenția ONU de la Geneva cu privire la statutul refugiaților, 1951;
- Protocolul privind statutul refugiaților, 1967;
- Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, 1984;
- Convenția ONU privind protecția copilului 1989;
- Standardele Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor. Inumane sau Degradante (CPT);
- Directiva CoE 2003/9/EC din 27 ianuarie 2003 privind standarde minime pentru primirea azilanților;
- Directiva 2001/55/CE privind standardele minime pentru acordarea protecției temporare, în cazul unui aflux masiv de persoane strămutate, și măsurile de promovare a unui echilibru între eforturile statelor membre pentru primirea acestor persoane și suportarea consecințelor acestei primiri;
- Decizia de punere în aplicare (UE) 2022/382 a Consiliului din 4 martie 2022 de constatare a existenței unui aflux masiv de persoane strămutate din Ucraina în înțelesul art.5 din Directiva 2001/55/CE;
- Legea nr.215/2011 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova;
- Legea nr.283/2011 cu privire la Poliția de Frontieră;
- Legea nr.200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova;
- Legea nr.270/2008 privind azilul în Republica Moldova;
- Hotărârea Guvernului nr.147 din 09.03.2022 cu privire la aprobarea Programului național de facilitare a transporturilor aeriene;
- Legea 52/2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul);
- Legea 164/2015 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Oficiului Avocatului Poporului.

INTRODUCERE

Avocatul Poporului asigură promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, exercitându-și activitatea în temeiul art. 59¹ din Constituția Republicii Moldova, în conformitate cu prevederile Legii nr. 52 din 03 aprilie 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul), având la baza activității Principiile privind statutul instituțiilor naționale pentru drepturile omului (Principiile de la Paris) din anul 1993.¹

Oficiul Avocatului Poporului (OAP) prin mecanismele sale specifice examinează cererile persoanelor fizice care locuiesc permanent, se află ori s-au aflat temporar pe teritoriul țării, ale căror drepturi și libertăți se presupune că au fost încălcate de Republica Moldova, fără deosebire de rasă, naționalitate, etnie, identitate sexuală sau de gen, limbă, religie, statut social, opinie politică și orice alte împrejurări sau criterii.

În vederea asigurării respectării drepturilor omului angajații OAP efectuează periodic vizite de monitorizare în diverse instituții, precum: locurile private de libertate, centrele de plasament temporar al străinilor sau pentru solicitanții de azil, instituțiile care acordă asistență socială, medicală sau psihiatrică, instituțiile speciale de învățământ și de reeducare, instituțiile curative și de reeducare a minorilor sau orice alte locuri. Încălcările drepturilor omului sesizate în cadrul vizitelor de monitorizare sunt incluse în rapoarte de monitorizare care conțin și recomandări pentru autoritățile vizate. Monitorizarea și raportarea situației respectării drepturilor persoanelor refugiate are loc prin utilizarea metodologiilor și instrumentelor elaborate, în acest sens, în cadrul Oficiului Avocatului Poporului.

Metodologia utilizată la elaborarea prezentului Raport constă din:

- cercetare de birou: analiza paginilor web oficiale ale autorităților publice de resort, colectarea datelor, stocarea și prelucrarea acestora; analiza cadrului legal național și a standardelor internaționale;
- cercetare de teren: realizare a 30 de vizite de monitorizare la Centrele de plasament temporar pentru persoanele refugiate și la Punctele de trecere a frontierei de stat. În cadrul vizitelor de monitorizare, s-au utilizat următoarele metode de cercetare calitative:
  - interviuri semi-structurate cu beneficiarii, cu managerii CTPR și reprezentanți structurilor teritoriale de asistență socială (STAS), precum, și cu reprezentanții PTF, și cu responsabilii de implementarea mecanismului inter-sectorial de protecție a copilului separat/neînsoțit; analiza informațiilor prezentate;
  - observarea directă a activității angajaților CTPR și PTF;
  - analiza documentației relevante.

În legătură cu situația excepțională generată de războiul din Ucraina, începând cu februarie 2022, monitorizarea respectării drepturilor persoanelor refugiate care tranzitează sau au ca destinație teritoriul Republicii Moldova a devenit o direcție prioritară a activității OAP. Întru eficientizarea procesului de monitorizare, Ombudsmanul a creat temporar Consiliul Consultativ pentru prevenirea încălcării drepturilor persoanelor refugiate.²

¹ <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/principles-relating-status-national-institutions-paris>;

² Creat prin ordinul AP nr.01-1/56 din 01.11.2022;

Capacitățile de monitorizare ale Oficiului Avocatului Poporului și Consiliului Consultativ au fost consolidate prin crearea parteneriatului cu Oficiul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR).³

Totodată, instituției Ombudsmanului i-a revenit rolul de co-lead al Grupurilor de Lucru și cel Consultativ pentru Protecția persoanelor străine sau refugiate. Includerea reprezentantului OAP în componența Grupului de protecție și participarea la ședințele de lucru a sporit înțelegerea problemelor sistemice cu care se confruntă, atât persoanele refugiate, cât și autoritățile publice locale și centrale în gestionarea și asigurarea asistenței umanitare.

În perioada august-decembrie 2022 - a treia etapă de monitorizare, Oficiul Avocatului Poporului și membrii Consiliului Consultativ au continuat să realizeze vizite de monitorizare și de documentare la Centrele de plasament temporar pentru persoanele refugiate (CPTPR sau Centrele), Centrul de plasament temporar al străinilor (CPTS), la punctele de trecere ale frontierei de stat (PTF), precum și la punctul de trecere - Aeroportul Internațional Chișinău.⁴

În rezultatul primelor două etape de monitorizare, au fost elaborate două rapoarte tematice ce conțin 37 recomandări pentru autoritățile de resort.⁵ Recomandările Ombudsmanului au fost puse în discuții în cadrul a mai multor ședințe cu Cancelaria de stat, ministerele de resort, CUGC și alte instituții responsabile de gestionare afluxului de persoane refugiate în Moldova, precum și, în cadrul Forumului Drepturilor Omului și Egalității 2022 (6-7 decembrie 2022). Totodată, o parte din recomandările Avocatului Poporului și ale Consiliului Consultativ au fost luate în considerare în elaborarea politicilor statului privind gestionarea situației persoanelor refugiate în 2022.

Prezentul Raport conține observații, constatări, concluzii și recomandări. Recomandările au ca scop îmbunătățirea situației persoanelor refugiate și consolidarea capacităților autorităților responsabile. Este de menționat faptul că, în procesul de monitorizare a fost garantat accesul la informațiile solicitate de către OAP, cu unele excepții.

---

3 <https://www.unhcr.org/md/en/14089-unhcr-and-the-republic-of-moldovas-ombudsman-join-forces-to-bolster-advocacy-and-support-for-the-human-rights-of-refugees-and-host-communities.html>;

4 http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/12/RAPORT-TEMATIC-Accesul-str%C4%83inilor-%C3%AEn-MD-PTF-AIC-2022_FINAL_FINAL_pe-site.pdf?fbclid=IwAR0hiQZ1s-dtBPNEOdEUyylU4j6pS-gmr53O8nrKZ4zYcfomn7eiZXWgyTc

5 <http://ombudsman.md/rapoarte/tematice/>;

SUMAR EXECUTIV

Acest Raport sintetizează rezultatele celei de a treia etape de monitorizare, realizată de către OAP și membrii Consiliului Consultativ în perioada august - decembrie 2022, constituind a treia etapă a procesului de monitorizare a respectării drepturilor persoanelor refugiate, început în martie 2022.

În rezultatul monitorizărilor, OAP a constatat mai multe deficiențe de ordin managerial, practic sau legislativ în procesul de gestionare a afluxului de persoane refugiate.

Constatările principale ale Raportului sunt:

1. *Condițiile de traversare a frontierei de stat pentru persoanele refugiate, în special cetățeni ucraineni - sunt disproporționate, generând încălcări a dreptului la libera circulație și a dreptului la informare;*
2. *Instituția azilului pe teritoriul Republicii Moldova rămâne a fi parțial accesibilă pentru persoanele refugiate, iar protecția temporară nu a fost aplicată, în pofida multiplelor adresări la instituțiile de resort;*
3. *În virtutea eforturilor enorme din partea instituțiilor statului, cu implicarea și a suportului oferit de către organizațiile internaționale și ONG-uri în gestionarea managementului asigurării drepturilor persoanelor refugiate, managementul plasamentului temporar pentru persoanele refugiate rămâne a fi unul lipsit de coerență. Până în prezent nu a fost instituit un sistem complex de identificare a problemelor beneficiarilor, în special a celor care vin din grupurile marginalizate;*
4. *În luna martie CSE a dispus închiderea din oficiu a CTPR-lor neaprobrate de către ANAS⁶, în cazul neînștiințării ultimei despre cazarea organizată a persoanelor refugiate. În cadrul monitorizărilor anterioare realizate, s-a constatat lipsa unui mecanism funcțional de identificare a centrelor care nu au înștiințat autoritățile despre activitatea lor și a modului în care acestea vor fi închise din oficiu. Unele centre neaprobrate de către ANAS continuă să activeze până în prezent;*
5. *Identificarea locațiilor și crearea centrelor de plasament temporar la etapa inițială a stării de urgență, a fost un proces de circumstanță, impunând autoritățile să folosească orice locație disponibilă pentru cazarea persoanelor refugiate. Deși, de atunci deja a aproape un an, reevaluarea locațiilor destinate centrelor de plasament, în vederea stabilirii corespunderii acestora cu standardele minime aprobate de către MMPS, până la moment nu a fost realizată;*
6. *Regulamentul de organizare și funcționare a Centrului de plasament temporar pentru refugiați, aprobat prin ordinul MMPS nr.21 din 26 februarie 2022, rămâne în continuare documentul de bază care reglementează activitatea centrelor. În rezultatul vizitelor de monitorizare, a fost constatată implementarea parțială a standardelor minime stabilite de Regulament. În acest sens, a fost recomandat autorităților de resort, revizuirea standardelor minime pentru centrele de plasament temporar,⁷ cu luarea*

⁶ Dispoziția CSE nr.12 din 25 martie 2022 (pct.12);

⁷ Raport nr.1 privind monitorizarea respectării drepturilor persoanelor străine din Ucraina în contextul stării de urgență pentru perioada 25 februarie - 30 aprilie 2022;

în considerație a necesităților persoanelor cu nevoi speciale și a altor grupuri social vulnerabile (mame cu copii mici, persoane vârstnice etc.). În pofida recomandării, la momentul actual, situația la acest capitol nu a suferit schimbări esențiale, majoritatea centrelor având condiții similare etapei inițiale de activitate;

- 7. Se atestă lipsa unui proces coerent, previzibil și sigur de evidență și păstrare a datelor cu caracter personal în CTPR. La fel, nu este clar dacă există o bază de date unică și sigură ce ar asigura evidența beneficiarilor în centrele de plasament.*
- 8. Asistența umanitară și serviciile oferite de către organizațiile internaționale și ONC-uri sunt distribuite disproporțional necesităților individuale ale persoanelor refugiate și nu sunt disponibile în întreaga măsură refugiaților cazați în alte spații decât centrele de plasament temporar acreditate;*
- 9. În virtutea sesizărilor anterioare ale Oficiului Avocatului Poporului și organizațiilor internaționale, fenomenul de segregare și de tratament inechitabil, pe criteriu de etnie se menține, din cauza intoleranței manifestate de unii reprezentanți ai autorităților publice locale și/sau administratorilor CTPR;*
- 10. La un an distanță de la declararea situației excepționale în RM în contextul conflictului armat din Ucraina, autoritățile naționale nu au aprobat și aplicat Planul național de gestionare a persoanelor refugiate, cu componentele sale pe domenii de activitate socio-economice;⁸*
- 11. Condițiile de siguranță și securitate a persoanelor refugiate pe teritoriul Republicii Moldova, nu corespund principiilor de respectare a demnității umane și de protecție a vieții și integrității fizice și psihice a persoanei;*
- 12. Respectarea dreptului la educație este asigurată doar parțial, iar mecanismele de protecție a copiilor refugiați pe teritoriul Republicii Moldova nu este eficient.*

---

⁸ Avocatul Poporului în Raportul nr.2 a recomandat autorităților să urgenteze elaborarea Planului național de gestionare a fluxului de refugiați și să elaboreze la nivel național standarde minime și procedurile de cazare pentru beneficiarii de protecție temporară pe teritoriul RM <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-nr.2- ro.pdf>;

CAPITOLUL I. TRAVERSAREA FRONTIEREI DE STAT

1. Potrivit datelor UNHCR Moldova, începând cu 24 februarie 2022 traversarea frontierei de stat din Ucraina către Republica Moldova a fost realizată de către 721,469 persoane, iar spre Ucraina - 358,398 de persoane refugiate.⁹
2. Cele mai aglomerate puncte de trecere a frontierei de stat rămân a fi cele din Otaci și Palanca. Rezultatele monitorizării situației la punctele de frontieră, arată în continuare că traversarea frontierei se realizează în special de către femei cu copii, persoane vârstnice însoțite de rude, persoane de etnie romă, precum și de bărbați, care fug de conscripție și au nevoie de suport pentru documentare.

Majoritatea persoanelor din Ucraina care traversează frontiera Republicii Moldova doresc să ajungă în țările UE, alții traversează frontiera pentru a face cumpărături (produse alimentare, petrol, îmbrăcăminte etc.) sau de a rămâne temporar pe teritoriul țării.

Preponderent, scopurile celor care se reîntorc în Ucraina sunt: vizita rudelor, verificarea bunurilor și perfectarea documentelor. În ultima perioadă a fost sesizată tendința strămutării persoanelor refugiate în regiunea transnistreană, datorită costurilor reduse de trai pe perioada rece a anului, în special la întreținere și chirie.¹⁰

3. Potrivit cadrului legal național, autorizarea trecerii frontierei de stat constă în recunoașterea legalității privind trecerea frontierei de stat, iar temei servesc actele de călătorie valabile prevăzute de legislația cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, privind regimul străinilor în Republica Moldova, precum și alte documente stabilite în actele normative.¹¹ Potrivit prevederilor legale, controlul la trecerea frontierei de stat urmează a fi efectuat cu respectarea deplină a demnității umane, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă sex, religie, opinie, apartenență politică, avere, origine socială, dizabilități, vârstă sau orice alt criteriu similar.¹²
4. Odată cu începerea conflictului armat din Ucraina, Comisia Situații Excepționale (CSE) a efectuat mai multe derogări cu privire la intrarea, aflarea și ieșirea persoanelor refugiate din Ucraina pe teritoriul Republicii Moldova, acestea fiind reflectate în rapoartele anterioare.¹³ La momentul actual, prevederile dispozițiilor CSE rămân a fi valabile. Astfel, traversarea frontierei de stat pe sensul de intrare în Republica Moldova se permite **fără restricții de ordin epidemiologic**, iar străinilor care vin direct din Ucraina, li se **autorizează traversarea frontierei de stat, la prezentarea unuia din actele de identitate, inclusiv cu termenul de valabilitate expirat**.¹⁴ La 4 mai 2022, CSE a limitat posibilitatea cetățenilor străini de a traversa frontiera spre Ucraina, **în temeiul documentelor cu care au intrat, doar la o singură dată**¹⁵.

⁹ <https://data.unhcr.org/en/country/MDA>;

¹⁰ <https://data.unhcr.org/en/working-group/329?sv=0&geo=680>;

¹¹ Art.15 din Legea nr.215/2011 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova;

¹² Art.19 alin.(5) din Legea nr.215/2011 cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova;

¹³ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/05/Raport-nr.1-persoane-str%C4%83ine-refugiate-18_05_22.pdf;
<http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/09/Raportul-NR-2-privind-monitorizarea-respectarii-dr.-pers.-refugiate-din-Ucraina.pdf>;

¹⁴ Dispoziția CSE nr.1 din 24 februarie 2022;

¹⁵ Dispoziția CSE nr.20 din 4 mai 2022;

5. Urmare a monitorizării procesului de traversare a frontierei de stat au fost constatate cazuri de refuz al intrării în Republica Moldova pentru persoanele refugiate care nu au perfectat pașaportul sau titlul de călătorie, la traversarea prin punctele de trecere a frontierei cu România, dar și prin Aeroportul Internațional Chișinău, aceștia căzând sub incidența legislației privind regimul juridic al străinilor.¹⁶ Prin urmare, persoanele refugiate care au tranzitat sau au părăsit Republica Moldova cu destinația spre una din țările UE în regim facilitat conform prevederilor dispoziției CSE nr.1 din 24 februarie 2022, sunt în imposibilitate de a se mai întoarce în Ucraina, prin Republica Moldova, ca teritoriu de tranzit. În majoritatea cazurilor acestea sunt mame sau bunici cu copii.

Totodată, prin derogare de la Legea nr.200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, transportatorii care au adus în Republica Moldova, străini care nu îndeplinesc condițiile de intrare pe teritoriul Republicii Moldova, în termen ce nu depășește 24 de ore de la momentul emiterii Deciziei de refuz al intrării în Republica Moldova au obligația de a asigura transportarea acestora, la locul de îmbarcare sau într-un alt loc pe care străinii îl acceptă și unde sunt acceptați. Transportatorul este obligat să suporte cheltuielile privind întreținerea, precum și toate cheltuielile aferente returnării străinilor.¹⁷

Prin Dispoziția CSE nr.55 din 22.12.22 a fost facilitată revenirea în Ucraina a **cetățenilor ucraineni refugiați**, prin autorizarea, **până la 1 februarie 2023**, a trecerii frontierei de stat pe sensul de intrare în Republica Moldova prin punctele de trecere la frontiera moldo-română și punctul de trecere Chișinău, aerian, cu actele de identitate menționate la pct.1 din Dispoziția CSE nr.1 din 24 februarie 2022. Totodată, acestora le-a fost autorizată ieșirea din Republica Moldova spre Ucraina, în temeiul documentelor în baza cărora au intrat.

În contextul prevederilor enunțate, se constată **o asociere a statutului** persoanelor refugiate din Ucraina cu statutul străinilor, ceea ce determină un tratament inechitabil, având în vedere riscurile la care primii sunt supuși și condițiile pentru care aceștia au părăsit țara de origine.

Este oportun de reiterat că *orice persoană este liberă să părăsească orice țară, inclusiv propria sa țară.*¹⁸ Libertatea circulației este o condiție indispensabilă pentru dezvoltarea liberă a persoanei. În condițiile în care intrarea pe teritoriul statului a cetățeanului străin, fie a apatridului poate fi restricționată, restricțiile trebuie să fie în concordanță cu obligațiile internaționale ale statelor în materia drepturilor omului, angajate de respectivul stat.

Restricțiile în exercitarea drepturilor sunt legitime doar dacă răspund condiției de necesitate, *pentru a ocroti securitatea națională, ordinea publică, sănătatea și moralitatea publică* și de compatibile cu celelalte drepturi recunoscute în Pactul Internațional privind Drepturile Civile, Economice și Politice.¹⁹ De altfel, restricția necesită a fi justificată și să urmărească un scop bine determinat, or, **cerința obligatorie** de a avea perfectat pașaportul sau titlul de călătorie într-o situație excepțională, cum este conflictul armat, **în pofida existenței** unui alt act de identitate **valabil**, nu poate constitui cerință proporțională scopurilor enunțate. Contextual, restricția nu trebuie să aducă atingere demnității umane **sau să fie asociată cu un tratament inechitabil**. Prin analogie, restricția de a facilita doar pe o perioadă determinată traversarea frontierei este disproporționată, având la bază aceeași asociere expusă supra și venind în contradicție cu scopul legal pentru care aceasta se face necesară.

¹⁶ <https://www.facebook.com/border.gov.md>; postarea din 16 decembrie 2022, ora 07:41;

¹⁷ Dispoziția CSE nr.54 din 16 decembrie 2022;

¹⁸ Art.12 din Pactul Internațional privind drepturile civile și politice;

¹⁹ Art.12 din Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice;

6. Dreptul la libera circulație este interdependent cu dreptul la informare, iar exercitarea reală a ultimului implică obligații pozitive și responsabilități din partea Statului. În condițiile în care sursa de informare privind condițiile de intrare și ieșire pentru persoanele refugiate, inclusiv prin prisma dispozițiilor CSE, rămâne a fi pagina oficială a poliției de frontieră a RM, se constată o îngădire a dreptului la informare din partea autorităților. Or, pagina web oficială a poliției de frontieră indică asupra **lipsei informațiilor** clare și relevante asupra cerințelor de intrare și ieșire în perioada excepțională, pentru persoanele refugiate. Mai mult, atât dispozițiile CSE, cât și pagina web oficială a poliției de frontieră sunt accesibile exclusiv în limba română.

CAPITOLUL II. GESTIONAREA CRIZEI PERSOANELOR REFUGIATE

7. Pentru a consolida efortul național de gestionare a situației umanitare respective, CUGC urma să elaboreze Planul de gestiune a fluxului de refugiați din Ucraina, (Plan național), și să-l înainteze pentru aprobare către CSE. Adicional, entitățile APC, ce fac parte din structura CUGC, urmau să elaboreze planuri de activitate pe domenii distincte, conform scenariilor determinate de CUGC și în baza Planului național. Pe aspecte ce țin de ordinea publică CUGC trebuie să coopereze cu Centrul Național de Coordonare Integrată a Acțiunilor de Ordine Publică, care activează în baza Hotărârii de Guvern nr.1206/2016.²⁰

Ca urmare a recomandării expuse în precedentul raport, de a urgenta elaborarea și implementarea planurilor nominalizate, până la momentul redactării prezentului raport acestea nu au fost realizate. În opinia Avocatului Poporului, aprobarea acestora ar facilita procesul de gestionare unitară de către autoritățile implicate, a situației persoanelor refugiate și ar contribui la prevenirea unor eventuale încălcări ale drepturilor persoanelor refugiate.

CAPITOLUL III. PROTECȚIA TEMPORARĂ ȘI ALTE FORME DE PROTECȚIE

8. Potrivit datelor Biroului Migrație și Azil, în perioada 24.02.2022 - 16.12.2022 au fost preluate **11.532 cereri de azil**.²¹ Reiterând constatările Avocatului Poporului în cadrul monitorizărilor anterioare, au fost scoase în evidență situații în care solicitanții de azil erau puși în mod indirect în situații care au dus la încălcarea cadrului legal privind traversarea frontierei, sau erau supuși unor limitări directe a dreptului la libera circulație.²² Totodată, s-a constatat accesibilitatea parțială a persoanelor refugiate la sistemul de azil.

²⁰ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129492&lang=ro

²¹ <http://bma.gov.md/ro/content/%E2%80%9Eprimul-la-datorie%E2%80%9D-%E2%80%93-mai-prezint%C4%83-activitatea-%C3%AEncep%C3%A2nd-din-data-de-24-februarie-prin;>

²² <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/09/Raportul-NR-2-privind-monitorizarea-respectarii-dr.-pers.-refugiate-din-Ucraina.pdf>

9. Un factor ce afectează direct accesul la azil este **accesul limitat la informațiile** cu privire la procedura, drepturile și obligațiile solicitanților de azil, precum și beneficiile urmare a obținerii acestuia pe teritoriul Republicii Moldova în cadrul punctelor de frontieră.

În majoritatea cazurilor, informația accesibilă oferită în acest sens este asigurată de Centrul de Drept al Avocaților, însă, aceasta se referă la asistența juridică acordată în cazul în care persoana este interesată să solicite azil. De menționat, că **acordarea asistenței juridice** se realizează de către reprezentanții CDA pe teritoriul punctelor de trecere a frontierei. Locuri speciale în cadrul acestora nu sunt amenajate.

10. Mobilizarea parțială a rezerviștilor declarată de Federația Rusă începând cu 21 septembrie 2022, a generat un aflus sporit al **cetățenilor ruși** în țările UE, care la rândul lor au aplicat restricții de călătorie în scopuri turistice și de agrement. Unele țări au rămas deschise pentru anumite categorii de cetățeni ruși, jurnaliști, disidenți, reprezentanți ai societății civile, persoane care călătoresc în scopuri esențiale, membrii de familie ai cetățenilor UE etc..²³

Mai multe persoane au încercat să se retragă de mobilizarea din Federația Rusă în Republica Moldova, în special pe la punctul de trecere a frontierei de stat - Aeroportul Internațional Chișinău.²⁴ Deși, termenul de 90 zile acordat străinilor pentru aflarea legală în țară nu a fost condiționat legal în nici un fel de către CSE, acestora le-a fost refuzată intrarea. În consecință, acțiunile tacite ale poliției de frontieră, a determinat persoanele străine să solicite azil pentru a intra pe teritoriul țării.

11. Explicațiile unor persoane refugiate, care au sesizat Oficiul Ombudsmanului au **scos în evidență reticență și abuzuri din partea poliției de frontieră** drept răspuns la intenția de a solicita azil:

”După ce mie și prietenului meu, ne-a fost refuzat accesul pe teritoriul Republicii Moldova, deși am prezentat documente ce confirmă prezența rudelor, am fost duși în zona sterilă, unde timp îndelungat nu am avut acces la apă și hrană, iar la baie puteam merge doar însoțiți de un reprezentant al securității, care deseori nu era prezent. După ceva timp, de noi s-au apropiat reprezentanți ai UNHCR, care ne-au ajutat să completăm cererea de azil. După ce aceștia au plecat, de noi s-a apropiat un lucrător (fără să se prezinte) care ne-a amenințat că ”vouă nu vă vor da statut de refugiat, doar vă vor reține aici câteva zile și vă vor deporta. Nu mai creați impedimente. Eu vă propun să plecați mâine în Turcia, să cumpărați bilet și să plecați.”

”După ce mi-a fost refuzat accesul pe teritoriul țării, am solicitat reprezentanților poliției de frontieră să discut cu șeful, la care mi s-a răspuns, că ”el aici la voi nu va veni”. Apoi am întrebat reprezentantul poliției de frontieră, care mă păzea, dacă e posibil să solicităm azil, la care mi s-a răspuns, că ”acum deja e târziu. Trebuia de spus la început, când se efectua controlul pașapoartelor.”

²³ <https://www.zf.ro/business-international/elvetia-ia-atitudine-si-suspenda-facilitatile-acordate-cetatenilor-21167626>; <https://romania.europalibera.org/a/rusi-intrati-in-ue-fuga-mobilizare-razboi/32055693.html>;

²⁴ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/12/RAPORT-TEMATIC-Accesul-str%C4%83inilor-%C3%AEn-MD-PTF-AIC-2022_FINAL_FINAL_pe-site.pdf;

De asemenea, în cadrul monitorizărilor la PTF din cadrul AIC a fost identificat și un caz, când persoanei care a solicitat azil, i s-a refuzat pe motiv că *”azilul se acordă doar cetățenilor ucraineni”*.

12. **Protecția temporară** este o formă de protecție cu caracter excepțional, menită să asigure în cazul unui flux masiv și spontan de persoane strămutate care nu se pot întoarce în țara de origine, protecție imediată și temporară unor astfel de persoane, dacă există riscul ca sistemul de azil să nu poată procesa acest flux fără efecte adverse pentru funcționarea sa eficientă, în interesul persoanelor în cauză și al altor persoane care au nevoie de protecție, în continuare **nu este acordată**. Deși, Guvernul a elaborat încă de la începutul lunii octombrie 2022 un proiect de Hotărâre de Guvern cu privire la acordarea protecției temporare, acesta încă nu a fost aprobat, respectiv, protecția temporară nu a fost pusă în aplicare, constatându-se o tergiversare în acest sens.²⁵

În cadrul ședinței de lucru a reprezentanților autorităților naționale de resort cu privire la implementarea recomandărilor Avocatului Poporului și Consiliului Consultativ,²⁶ s-a menționat faptul că acordarea protecției temporare rămâne actuală, însă un factor determinant ține de sursele financiare limitate.

Situațiile descrise fundamentează concluzia că **tergiversarea** acordării protecției temporare, deopotrivă cu restrângerea unor drepturi și libertăți, favorizează în continuare încălcări ale drepturilor fundamentale ale omului și subminează instituția azilului.

CAPITOLUL IV. MANAGEMENTUL PLASAMENTULUI TEMPORAR

13. Potrivit datelor Ministerului Afacerilor Interne,²⁷ la **19 decembrie 2022**, în total pe teritoriul Republicii Moldova se aflau **87.289 cetățeni străini**, dintre care 43.960 minori (cetățeni ucraineni și de alte naționalități ce au intrat pe segmentul MD-UA).
14. Conform datelor prezentate de către Agenția Națională Asistență Socială (ANAS), la data de 12 decembrie 2022²⁸ pe teritoriul Republicii Moldova, activau **66 de Centre de plasament temporar pentru persoanele refugiate (CPTPR)**, aprobate de către ANAS. Capacitatea raportată a CPTPR era de 3684 de locuri de cazare, fiind ocupate 2415, ceea ce constituie aproximativ 3 % din numărul total de persoane refugiate ce se aflau la moment pe teritoriul țării noastre.

---

25 <https://particip.gov.md/ru/document/stages/proiectul-hotararii-de-guvern-privind-acordarea-protectiei-temporare-numar-unic-771mai2022/9701>;

26 <http://ombudsman.md/news/recomandarile-avocatului-poporului-si-consiliului-consultativ-privind-respectarea-drepturilor-refugiatilor-puse-in-discutii-la-o-sedinta-de-lucru-cu-autoritatile-publice-nationale/>;

27 [Sinteza Ministerului Afacerilor Interne pentru 19 decembrie 2022, ora 10:00 | Ministerul Afacerilor Interne \(gov.md\)](https://www.gov.md/ro/afaceri-interne/sinteza-ministerului-afacerilor-interne-pentru-19-decembrie-2022-ora-10:00);

28 https://www.anas.md/wp-content/uploads/2022/12/REACH_MDA_Factsheet_RAC-Weekly-Needs-Monitoring_2022-12-12_RO.pdf;

3.1. Reglementarea activității centrelor de plasament temporar pentru persoanele refugiate

15. La data de 24 februarie 2022, Parlamentul Republicii Moldova a declarat stare de urgență pe întreg teritoriul Republicii Moldova pentru o perioadă de 60 de zile.²⁹ Starea de urgență ulterior a fost prelungită prin Hotărârea Parlamentului nr.105/2022, Hotărârea Parlamentului nr.163/2022, Hotărârea Parlamentului nr.245/2022, Hotărârea Parlamentului nr. 278/2022, ultima dată aceasta a fost prelungită prin Hotărârea Parlamentului nr.330/2022 cu 60 de zile începând cu data de 6 decembrie 2022.

La data de 24 februarie 2022, Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova³⁰ (CSE) a dispus:

- a. Autorităților publice locale, instituțiilor publice, companiilor cu capital de stat și organizațiilor sindicale să pună la dispoziția structurilor teritoriale de asistență socială (STAS) obiective de cazare din subordine pentru crearea Centrelor de plasament temporar pentru refugiați;
- b. Agenției Naționale de Asistență Socială să aprobe crearea centrelor de plasament temporar și să elaboreze regulamentul de activitate a acestora;
- c. Structurilor teritoriale de asistență socială să desemneze asistenți sociali comunitari și lucrătorii sociali pentru deservirea centrelor de plasament temporar;
- d. Ministerului Finanțelor se alocă către autoritățile publice locale de nivelul I și II și Ministerului Muncii și Protecției Sociale resursele necesare pentru **adaptarea și funcționarea** obiectivelor de cazare în centre de plasament temporar, în baza solicitărilor structurilor teritoriale de asistență socială, centralizate și prezentate de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

La data de 26 februarie 2022, prin ordinul nr.21,³¹ Ministerul Muncii și Protecției Sociale a aprobat Regulamentul de organizare și funcționare a Centrului de plasament temporar pentru refugiați și normele de personal și cheltuieli. În conformitate cu pct.3 și pct.4 ale ordinului nr.21/2022, structurile teritoriale de asistență socială trebuie să înainteze către ANAS, solicitarea de creare a Centrului de plasament temporar pentru refugiați, care trebuie aprobat de către ANAS.

16. La data de 2 martie 2022, CSE³² a dispus Comisiilor pentru Situații Excepționale ale Autorităților Administrației Publice Locale (CSE - APL), să se întrunească, să efectueze analiza spațiilor ce pot fi utilizate pentru plasarea temporară a refugiaților și să informeze, în termen de 12 ore CSE despre spațiile identificate, starea acestora și lista de necesități pentru amenajarea și funcționarea acestora.

29 Hotărârea Parlamentului RM nr.41/2022 privind declararea stării de urgență;

30 Dispoziția CSE nr.1 din 24 februarie 2022 (pct.19);

31 <https://www.anas.md/wp-content/uploads/2022/03/Ordin26022022.pdf>

32 Dispoziția CSE nr.5 din 2 martie 2022 (pct.4);

Deși, cadrul regulator de organizare și funcționare a CTPR a fost stabilit, totuși în practică multe Centre au fost deschise în baza demersurilor adresate direct către ANAS, fără înștiințarea structurilor teritoriale de asistență socială. Unele centre activează fără a solicita de la autorități, permisiunea de creare a acestora.

17. În luna martie CSE a dispus închiderea din oficiu a CTPR-lor neaprobată de către ANAS³³, în cazul neînștiințării ultimei despre cazarea organizată a persoanelor refugiate. În cadrul monitorizărilor anterioare realizate, s-a constatat lipsa unui mecanism funcțional de identificare a centrelor care nu au înștiințat autoritățile despre activitatea lor și a modului în care acestea vor fi închise din oficiu. La moment, **unele centre neaprobată de către ANAS continuă să activeze**. Acest fapt este important din considerentul că centrele neaprobată nu activează în baza unui regulament care include anumite standarde de activitate, precum și, nu oferă un mecanism clar și sigur privind plasarea și traiul persoanelor în aceste centre. Or, autorizarea/aprobarea unui centru oferă o mai bună siguranță din perspectiva protecției și exercitării drepturilor persoanelor cazate în centre (de la condiții de cazare la realizarea altor drepturi).

Urmare a acestor constatări,³⁴ OAP a înaintat către CSE³⁵ recomandarea de a *revizui pct. 12 din Dispoziția CSE nr. 12 din 25.03.2022 în vederea determinării directe a autorității publice responsabile de identificarea locațiilor neaprobată de către ANAS, în care sunt plasate persoane refugiate*. La momentul întocmirii prezentului raport, nu a fost determinat un mecanism funcțional de identificare, evaluare și luare a deciziilor privind activitatea în continuare a centrelor neaprobată.

În cadrul vizitelor de monitorizare au fost identificate centre neaprobată (neacreditate) ale căror activitate prezentau riscuri vădite pentru viața și securitatea beneficiarilor, spre exemplu centrul "Dumbrava Albă" din mun. Bălți. După mai multe sesizări către Centrul Unic de Gestionare a Crizei, de a interveni în vederea asigurării asistenței umanitare beneficiarilor centrului, precum și, drept urmare a avizului Ombudsmanului adresat managerului centrului, privind punerea în aplicare a prevederilor pct.12 al Dispoziției CSE nr.12 din 25 martie 2022, responsabilii de gestionarea centrului au informat că au depus documentele necesare în vederea aprobării acestuia.

În acest context, este necesar să reiterăm că *dispozițiile Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova sunt obligatorii și executorii pentru conducătorii autorităților administrației publice centrale și locale, ai agenților economici, ai instituțiilor publice, precum și pentru cetățeni și alte persoane aflate pe teritoriul Republicii Moldova*.³⁶

Astfel, în condițiile în care conducătorul Autorității Publice Locale de nivelul II *reprezintă raionul în raport cu Guvernul și alte autorități centrale și exercită atribuțiile de președinte al Comisiei pentru situații excepționale*,³⁷ rămâne de obligația primară a acestuia să implementeze prevederile dispozițiilor Comisiei pentru Situații Excepționale la nivel local.

18. **Regulamentul de organizare și funcționare a Centrului de plasament temporar pentru refugiați**, aprobat prin ordinul MMPS nr.21 din 26 februarie 2022 (*în continuare Regulament*), rămâne în continuare documentul de bază care reglementează activitatea

33 Dispoziția CSE nr.12 din 25 martie 2022 (pct.12);

34 <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-nr.2-ro.pdf>;

35 Scrisoare de expediere a Raportului (nr. de ieșire 12-5/19-1746 din 25 august 2022);

36 Pct.18 din Dispoziția CSE nr.12 din 25 martie 2022 ;

37 art.52 alin.(3) din Legea nr.436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală;

centrelor. În rezultatul vizitelor de monitorizare, a fost constatată implementarea parțială a standardelor minime stabilite de Regulament. În acest sens, a fost recomandat autorităților de resort, revizuirea standardelor minime pentru centrele de plasament temporar,³⁸ *cu luarea în considerație a necesităților persoanelor cu nevoi speciale și a altor grupuri social vulnerabile (mame cu copii mici, persoane vârstnice etc.)*. În pofida recomandării, la momentul actual, situația la acest capitol **nu a suferit schimbări esențiale**, majoritatea centrelor având condiții similare etapei inițiale de activitate.

19. În pofida faptului că, au fost adresate anterior recomandări în vederea sporirii **vizibilității drepturilor și obligațiilor persoanelor** refugiate cazate în centre, stabilite în Regulament, în continuare se constată **lipsa de acțiune** în acest sens. Mai mult, în cadrul monitorizărilor au fost observate situații în care unii reprezentanți ai STAS sau manageri ai centrului, cunoșteau doar despre cererea tipizată de cazare în centre a beneficiarilor, fără a ști că aceasta este parte componentă a unui Regulament.
20. În conformitate cu pct.2 din Regulamentul menționat, Centrul de plasament este o structură socială specializată în gestiunea structurii teritoriale de asistență socială. În fapt, chiar dacă a fost respectată procedura stabilită pentru crearea și funcționarea CPTPR, se constată că **multe centre nu au primit suport suficient din partea la STAS în activitatea lor**, acestea fiind nevoite să se autogestioneze și să-și soluționeze problemele și provocările întâlnite de sine stătător.

3.2. Personalul

21. MMPS a aprobat norme minime, recomandate de **unități de personal** pentru centrele de plasament temporar a refugiaților: 1 unitate - persoană responsabilă de activitatea centrului; 2 unități - persoane responsabile de ajutor/asistență socială, care vor activa în ture; 1 unitate - asistență medicală/medic; 2 unități - persoane responsabile de prepararea hranei, cu excepția cazurilor contractării serviciilor de catering; 1 unitate - persoană responsabilă de îngrijirea încăperilor; 2 unități - persoane responsabile de pază și alte servicii de întreținere a spațiilor centrului, care vor activa în ture.³⁹

Personalul centrelor de plasament temporar a refugiaților trebuie să fie desemnat prin Ordinul conducătorului structurii teritoriale de asistență socială. Salarizarea personalului se face în conformitate cu prevederile Legii 270/2018 și a Dispoziției nr 1. a CSE din 24 februarie 2022.

În procesul de monitorizare se constată că în unele CPTPR nu a fost desemnat personal de către STAS. Astfel, activitatea centrelor create în cadrul instituțiilor de învățământ sau a căminelor studențești, este gestionată de către angajații instituțiilor respective.

În unele centre managerii ar fi desemnați prin ordin, însă aceștia în majoritatea cazurilor nu sunt implicați în activitatea nemijlocită a centrelor (de ex. decani, șefii de servicii din cadrul structurilor teritoriale de asistență socială, șefi de catedre, etc.), astfel, *de facto* activitatea centrelor este realizată de alt personal, spre exemplu intendenții căminelor, directori ai instituțiilor de învățământ etc.

³⁸ Raport nr.1 privind monitorizarea respectării drepturilor persoanelor străine din Ucraina în contextul stării de urgență pentru perioada 25 februarie - 30 aprilie 2022;

³⁹ <https://www.anas.md/wp-content/uploads/2022/03/Anexa-2-la-Ordin-Norme-1.pdf>;

Monitorizarea continuă relevă că personalul care realizează și atribuțiile manageriale este supra solicitat. Majoritatea persoanelor nu cunosc multe aspecte ce țin de implementarea standardelor minime stabilite de Regulamentul nr.21/2022, precum și despre drepturile diferitor categorii de persoane refugiate. Astfel, în unele centre au fost identificați solicitanți de azil, unde nici intendenții, nici managerii nu cunoșteau despre specificul acestui statut, și care sunt drepturile acestora.

22. Un rol important în asigurarea activității CPTPR îl au **reprezentanții organizațiilor necomerciale**, care acordă suport personalului centrelor. Aceștia sunt implicați în special la oferirea asistenței juridice, psihologice, sociale și medicale primare persoanelor refugiate. În unele centre sunt și voluntari, însă numărul acestora s-a diminuat comparativ cu numărul inițial prezent în centre.
23. Odată cu demararea monitorizării centrelor de plasament temporar pentru persoanele refugiate, Avocatul Poporului a recomandat autorităților să **asigure instruirea personalului responsabil de asigurarea managementului CPTPR**, în vederea prevenirii discriminării, discursului de ură și asigurării tratamentului egal pentru toți beneficiarii.⁴⁰

În pofida eforturilor autorităților de consolidare a capacităților personalului CPTPR, se observă în continuare lipsa abilităților acestora de a interacționa cu persoanele refugiate, în special cu persoanele ce fac parte din grupurile cele mai vulnerabile, în corespundere cu principiului nediscriminării și asigurării unui tratament egal. Deseori se întâlnesc expresii de genul *”nu primim persoane cu dizabilități, pentru că nu am condiții. Din start le spun să nu îmi trimită. Nu am ascensor pentru ai ridica la etaj” sau ”persoane române nu prea avem, dar care avem sunt curăței și îngrijiți”*.

24. În concluzie, capacitatea personalului pentru de realizarea atribuțiilor cu respect față de drepturile omului, rămâne în continuare o preocupare majoră pentru autoritățile naționale.

3.3. Evidența beneficiarilor

25. Cazarea persoanelor refugiate se face în baza cererii de admitere în plasament, conform anexei nr.2 la Regulamentul privind organizarea și funcționarea Centrelor. În baza cererilor, administrația Centrului este obligată să perfecteze un Registru de evidență a beneficiarilor. O mare parte din cererile de admitere în plasament sunt acumulate în mape. Regulamentul prevede că modul de evidență, ținere și de păstrare a dosarelor se stabilește prin ordinul conducătorului STAS. În procesul de monitorizare se constată lipsa ordinelor privind modul de evidență, ținere și păstrare a dosarelor.
26. În conformitate cu prevederile pct.3 lit. h) din Regulamentul de organizare și funcționare a centrelor de plasament, prestatorii de servicii trebuie să creeze condiții pentru asigurarea confidențialității informației cu privire la datele cu caracter personal ale beneficiarului, membrilor familiei acestuia și personalului din subordine.

Potrivit constatărilor anterioare⁴¹, astfel de condiții în cadrul centrelor nu au fost identificate, pentru care au fost înaintate recomandări. La momentul întocmirii prezentului raport, situația pe segmentul dat se constată a fi fără modificări.

⁴⁰ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/05/Raport-nr.1-persoane-str%C4%83ine-refugiate-18_05_22.pdf;
<http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-nr.2-ro.pdf>;

⁴¹ <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-nr.2-ro.pdf>,

În cadrul vizitelor de monitorizare se observă în continuare lipsa spațiilor special amenajate pentru păstrarea în siguranță a datelor cu caracter personal. În majoritatea cazurilor, informația colectată se păstrează în locuri diverse, cum ar fi recepția centrelor de plasament, birourile structurilor teritoriale de asistență socială, birourile de serviciu ale persoanelor care administrează activitatea centrelor, chiar dacă oficial, persoanele nu sunt angajate în cadrul centrului.

Au fost observate situații în care datele beneficiarilor erau păstrate în diferite caiete pentru notițe, maculatoare sau chiar în telefoanele personale. În unele centre, personalul a comunicat că registrul de evidență este doar în format electronic, în altele doar pe hârtie, dar se practică și evidența mixtă.

În concluzie se atestă lipsa unui proces coerent, previzibil și sigur de evidență și păstrare a datelor cu caracter personal în CTPR. La fel, nu este clar dacă există o bază de date unică și sigură ce ar asigura evidența beneficiarilor în centrele de plasament.

3.4. Cazarea temporară

27. Prin ordinul MMPS nr.21/2022 au fost aprobate unele **standarde minime pentru centrele de plasament temporar pentru persoanele refugiate**.⁴²
28. Primul standard se referă la organizarea CTPR în edificii separate sau segmente ale acestora, destinate exclusiv pentru deservirea refugiaților. Urmare a monitorizărilor realizate au fost observate mai multe centre create în cadrul căminelor studentești, instituțiilor religioase, hotelurilor, instituțiilor specializate, unde sunt cazate atât persoane refugiate cât și studenți, clienții hotelurilor, alți beneficiari etc. Segmentarea edificiilor în aceste cazuri fiind una mai mult formală.

Deși, de la începerea conflictului a trecut aproape un an, **reevaluarea locațiilor destinate centrelor de plasament**, în vederea stabilirii corespunderii acestora cu standardele minime aprobate de către MMPS, până la moment nu a fost realizată.

29. Un alt standard prevede că, centrele trebuie să fie asigurate cu apeduct, canalizare, încălzire, gaze naturale (după caz), energie electrică, sisteme de ventilare, iluminare naturală și să dispună de autorizație de funcționare. În procesul de monitorizare, s-a identificat un centru de plasament temporar pentru persoanele refugiate neaprobat de către ANAS, unde odăile beneficiarilor, în mare parte mame cu copii, nu erau conectate la agentul termic, în pofida temperaturilor joase de afară.
30. La fel, conform standardelor minime, Centrele trebuie să dispună de spațiu și mobilier pentru dormit; lenjerie de pat; spațiu și mobilier pentru deservirea hranei; veselă de primă necesitate; bloc sanitar; cabină de duș; spațiu pentru păstrarea bunurilor personale ale beneficiarilor.

În cadrul vizitelor de monitorizare au fost observate: existența, în unele centre, a blocurilor sanitare comune pentru bărbați și femei, în unele cazuri, ușile acestora nu se încuiau din interior.

⁴² <https://www.anas.md/wp-content/uploads/2022/03/regulament-centru-refugiati-rom.pdf>;

La fel se constată, că majoritatea CPTPR **nu au spații separate pentru păstrarea bunurilor personale** ale beneficiarilor, acestea păstrându-se în camerele de dormit. În multe cazuri, bunurile personale ale beneficiarilor sunt în exces, ocupând prea mult spațiu în camerele de cazare.

31. O altă cerință obligatorie este că persoanele trebuie să fie cazate în încăperi în funcție de sex, cu excepția membrilor unei familii (în sensul familiei nucleare) sau a cuplurilor declarate, care se cazează în aceeași încăpere. În timpul monitorizărilor nu au fost observate abateri de la această prevedere. O situație particulară reprezintă familiile rome pentru care familia nu se rezumă la familia nucleară dar include familia extinsă, și prin urmare persoanele de etnie romă care formează o familie extinsă deseori solicită să fie cazate în aceeași încăpere. De cele mai multe ori, solicitările de cazare într-o încăpere a familiilor rome sunt desconsiderate și ignorate, pe motiv de lipsă a încăperilor cu capacitate mare de cazare
32. Un capitol important în asigurarea activității CPTPR îl constituie mecanismul de finanțare a centrelor de plasament temporar pentru persoanele refugiate, aprobat la data de 21 martie 2022 prin ordinul MMPS nr.29.⁴³ Conform acestuia, cheltuielile pot să fie finanțate din resursele alocate de către entitățile fondatoare, precum și din contul mijloacelor Fondului de intervenție al Guvernului, doar în condițiile în care resursele alocate de fondator sunt insuficiente sau fondatorul (entitatea nebugetară) are încheiat contract de prestare a serviciilor cu MMPS.
33. Multe persoane care se află în CPTPR au menționat că au nevoie de haine și încălțăminte călduroase pentru perioada rece a anului. Mecanismul de finanțare a Centrelor de plasament temporar pentru refugiați, conform anexei nr.3 la ordinul MMPS nr.21/2022, prevede că aceste cheltuieli sunt eligibile și pot fi acoperite din Fondului de intervenție al Guvernului. Totuși, în practică aceste cheltuieli nu sunt acoperite din mecanismul de finanțare. Parțial, hainele și încălțăminta necesară sunt oferite de donatori.
34. În majoritatea centrelor vizitate, persoanele responsabile de activitatea acestora au menționat că mecanismul de finanțare este complicat, înregistrându-se deseori restanțe de 3-4 luni la remunerarea muncii și asigurarea cu produse de igienă etc.

De asemenea se constată că estimarea cheltuielilor pentru întreținerea CPTPR este dificilă, în special pentru bunuri și servicii, precum consumul de: energie electrică, gaze, energie termică, apă și canalizare, alte servicii comunale. Aceasta se datorează faptului, că CPTPR care sunt organizate în cadrul altor instituții, nu dispun de contoare separate, care ar contabiliza cheltuielile comunale, de exemplu, doar la un etaj din clădire, sau doar la unele odăi etc.

Linia verde telefonică pentru persoanele refugiate din Ucraina - 080080011, a fost creată pentru a facilita procesul de cazare a persoanelor refugiate. Totuși, în cadrul monitorizărilor se constată că activitatea liniei verzi deseori nu răspunde necesităților beneficiarilor. Astfel, au fost recepționate apeluri telefonice de la persoanele refugiate din Ucraina, în care se menționa, că deși au fost direcționați, prin Linia Verde, pentru a se caza într-un anumit centru, personalul CPTPR a refuzat să-i cazeze.

⁴³ <https://www.anas.md/wp-content/uploads/2022/03/Mecanismul-de-finantare-a-CPTR-aprobat-prin-Ordinul-MMPS.pdf>;

În pofida recomandării anterioare adresate autorităților naționale de a identifica prioritar obiective pentru cazare în zonele administrativ-teritoriale aflate în apropierea frontierei de stat cu Ucraina, situația în acest sens rămâne neschimbată.

O schimbare în mecanismul de repartizare a persoanelor refugiate în CPTPR reprezintă instituirea de către Centrul Unic de Gestionare a Crizei, a **Centrului săptămânii**. Mecanismul presupune desemnarea în fiecare săptămâna a unui centru responsabil de cazarea persoanelor refugiate în fiecare din cele 3 regiuni ale țării (sud, centru și nord).

Noul mecanism de repartizare a persoanelor refugiate nu ține cont de necesitățile particulare ale acestora, care spre exemplu solicită cazarea într-o locație apropiată de Chișinău, pentru perfectarea documentelor, pentru îngrijiri medicale speciale, sau pentru accesul la transportul de tranzit spre UE. Totodată, se atestă repartizarea neuniformă a persoanelor refugiate, fapt ce duce la un surplus de beneficiari în unele centre, altele având în cazare, în unele cazuri, până la 10 persoane.

Monitorizarea centrelor de plasament temporar din Bălți a denotat lipsa persoanelor refugiate de etnie Romă în acestea, fenomenul s-ar datora indicației neoficiale din partea autorității publice locale, de a nu admite spre cazare etnici Romi în centre.

În virtutea mecanismului creat, rezultatele vizitelor de monitorizare indică asupra altui proces defectuos, și anume repartizarea neuniformă a persoanelor refugiate, majoritatea fiind cazate în centrele temporare din mun. Chișinău, indiferent care ar fi intenția lor. Astfel, se constată un surplus de beneficiari în unele centre, altele având în cazare, în unele cazuri, până la 10 persoane. Prin urmare, există situații, când repartizarea bunurilor și/sau asigurarea serviciilor prestate de ordin umanitar, în unele centre sunt în exces, în altele nu sunt suficiente.

Se întâlnesc situații în care managerii centrelor nu cazează persoane refugiate noi, deoarece rezervă locuri pentru cele ce pleacă temporar în Ucraina. Mai mult, linia verde nu este unicul mecanism de repartizare a beneficiarilor în centre, deseori aceștia recomandă anumite centre persoanelor apropiate sau rudelor pentru cazare.

În concluzie, mecanismul de cazare a persoanelor refugiate este în continuare deficitar. Standardele minime pentru buna funcționare a centrelor nu sunt întotdeauna respectate, personalul din centre nu este întotdeauna competent să ofere asistență calificată din perspectiva drepturilor omului, mecanismul de repartizare a beneficiarilor nu ține cont de necesitățile particulare ale persoanelor refugiate.

3.5. Siguranța și securitatea persoanelor cazate și a bunurilor lor

35. În conformitate cu prevederile pct.30 din Regulamentul aprobat prin ordinul MMPS nr.21/2022, realizarea drepturilor persoanelor cazate nu trebuie să lezeze drepturile și interesele legitime ale altor persoane, inclusiv a altor persoane cazate, precum și să încalce modul și condițiile de funcționare a centrelor.
36. Potrivit lit. i) din pct.29 din regulamentul menționat supra, beneficiarii pot părăsi și reveni în centru cu informarea personalului. Între orele 22.00 - 7.00 persoanele trebuie să se abțină de la orice acțiuni care ar tulbura liniștea sau ar provoca alt deranj persoanelor cazate în Centru.

37. Conform regulamentului, părăsirea temporară a centrului nu poate depăși 48 de ore. Totuși, în cadrul monitorizărilor, personalul centrelor a comunicat că multe persoane refugiate circulă frecvent în Ucraina și părăsesc centrul și pentru o săptămână sau mai mult, iar ulterior revin. Totodată, se constată că în unele cazuri nu sunt depuse cereri din partea beneficiarilor pentru părăsirea centrului pentru o perioadă mai mare de 48 ore. Cauza fiind lipsa cunoștințelor personalului centrelor despre obligativitatea formalizării absenței sau beneficiarii pleacă fără a informa la timp personalul.
38. Pentru asigurarea securității Centrului, persoanele cazate, precum și cele care vin în vizită la acestea, la cerere, sunt obligate să prezinte bunurile deținute asupra lor cu scopul de a nu permite introducerea în incinta Centrului a armelor albe și de foc, substanțelor explozive, toxice sau stupefiante, precum și a băuturilor alcoolice. În cazul depistării unor astfel de situații, este informat personalul Centrelor sau paza, în vederea întreprinderii măsurilor corespunzătoare.

Cu toate că, normele de personal prevăd minim 2 persoane responsabile de pază și alte servicii de întreținere a spațiilor centrului, care vor activa în ture, se constată, că în **majoritatea centrelor nu este angajat personal specializat pentru pază**. Paza este asigurată într-un mod formal, de regulă de către recepționiști, portari. În majoritatea cazurilor aceste persoane nu au pregătirea corespunzătoare pentru identificarea substanțelor toxice, stupefiante, etc. La apariția unor incidente este solicitată intervenția poliției, care potrivit personalului centrelor deseori ezită să aplice sancțiuni și să intervină conform legislației.

39. Un alt subiect ce ține de siguranța centrelor de plasament temporar, îl constituie **sistemele de supraveghere** instalate în cadrul acestora. Deși scopul acestora este de a asigura securitatea acestora, totuși au fost identificate cazuri de încălcare a dreptului la viața privată - intimitate. În unele centre cu spațiul de cazare comun, fără a fi asigurate odăi individuale, și în lipsa delimitării zonelor speciale de supraveghere s-a admis înregistrarea video continuă 24/24 traiului beneficiarilor. Mai mult decât atât, nu a fost posibil de stabilit persoana responsabilă de prelucrarea datelor cu caracter personal obținute în urma înregistrării beneficiarilor, precum și locul stocării informațiilor înregistrate.

În pofida recomandărilor anterioare adresate autorităților naționale - de a asigura mecanisme legale de stocare și prelucrare a datelor cu caracter personal a beneficiarilor din cadrul centrelor de plasament temporar, situația la acest capitol rămâne a fi neschimbată.

40. Constatările anterioare au scos în evidență situații individuale de comportament agresiv în cadrul centrelor de plasament temporar, cu participarea persoanelor care ofereau servicii de voluntariat. În vederea evitării unor riscuri care pot afecta viața și integritatea persoanelor refugiate au fost înaintate recomandări autorităților naționale în vederea identificării unui mecanism de responsabilizare și de îmbunătățire a modului de prestare a serviciilor de voluntariat.⁴⁴ La moment, un mecanism de protecție și siguranță în acest sens este în proces de lucru.

⁴⁴ Raportul nr.1 și nr.2 privind monitorizarea respectării drepturilor persoanelor (străine) refugiate din Ucraina, <http://ombudsman.md/rapoarte/tematice/>;

3.6. Igiena

41. Normele de personal, aprobate în anexa nr.2 la ordinul nr.21/2022, prevăd ca fiecare centru să dispună de cel puțin de 1 unitate de personal responsabilă de îngrijirea încăperilor. În cadrul vizitelor de monitorizare, s-a constatat că, în mare parte această regulă se respectă. Salubritatea în spațiile comune fiind asigurată de către personalul centrelor sau, de exemplu, în cazul căminelor studențești, hotelurilor, instituțiilor școlare - de către dereticitoare sau personalul de serviciu etc. Totuși, au fost identificate centre în care nu exista nicio persoană angajată sau responsabilă de salubritatea spațiilor comune, iar întreaga responsabilitate era preluată de persoanele refugiate. Mai mult decât atât, în unele centre lipseau și produsele de igienă necesare pentru salubritatea spațiului comun, acestea fiind procurate din mijloacele bănești ale persoanelor refugiate.

Deși persoanele cazate sunt obligate să respecte normele sanitare-igienice, în multe cazuri personalul centrului a menționat că întâmpină dificultăți în verificarea și asigurarea respectării acestora în încăperile de locuit din cadrul centrelor. Considerăm că această situație se datorează faptului că beneficiarilor nu le sunt aduse la cunoștință contra semnătură drepturile și obligațiile acestora pe perioada aflării în centre, sau angajații centrelor, ca și în cazul poliției nu intervin din motiv de a nu avea probleme.

La fel, s-a observat că nu toate centrele asigură băi și WC-uri separate pentru femei și bărbați. Unele WC-uri nu se închid în interior, ceea ce creează potențiale situații de risc. Mai mult decât atât, au fost situații în care băile și WC-urile erau destinate uzului comun, nu doar persoanelor refugiate. Unele băi sunt amenajate în afara clădirii, accesul la acestea nefiind facilitat tuturor categoriilor de persoane. Mai mult, acestea nu sunt prevăzute de a fi utilizate în perioada rece a anului, creând disconfort în special pentru femei, copii, persoane vârstnice sau cu dizabilități.

3.7. Securitatea alimentară și nutriția

42. Alimentația persoanelor cazate în mare parte continuă să fie realizată prin sistemul de catering. În general, beneficiarii sunt mulțumiți de calitatea hranei. Se constată în continuare că nu există un meniu special adaptat pentru copii, dar majoritatea centrelor au rezerve de produse alimentare pentru aceștia, (pireuri de fructe, legume, terciuri, lapte praf etc.) primite ca donații.

De asemenea, se constată lipsa meniurilor adaptate persoanelor care necesită un regim alimentar special din motiv de sănătate. O soluție în acest sens sunt voucherele oferite de către ONG-uri pentru procurarea produselor alimentare suplimentare. La fel, persoanele refugiate din Ucraina, indiferent dacă sunt cazate în CTPR sau în familii gazdă continuă să beneficieze de un ajutor financiar lunar în numerar oferit de către UNHCR Moldova, în valoare de 120 \$ (2200 MDL).

43. Centrele vizitate, preponderent sunt amenajate cu spații pentru servirea hranei, dotate cu minimul necesar, mese, scaune, cuptoare cu microunde, fierbătoare, frigider etc. Asigurarea cu apă potabilă este realizată.

3.8. Asistența medicală

44. În conformitate cu dispozițiile CSE, cetățenii străini refugiați din Ucraina, care nu sunt titulari ai dreptului de ședere în Republica Moldova, beneficiază de asistență medicală, în cazurile de urgențe medico-chirurgicale și de COVID -19.

Suplimentar, în baza Acordului de parteneriat încheiat între Compania Națională de Asigurări în Medicină (CNAM) și Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), femeile refugiate din Ucraina, cu vârsta cuprinsă între 18 și 55 ani, pot beneficia de serviciile medicale incluse în Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală (AOAM).

De asemenea, și copiii cu vârsta 0 - 18 ani, refugiați din Ucraina, beneficiază de servicii medicale incluse în Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală, contractate de Compania Națională de Asigurări în Medicină (CNAM) de la prestatorii de servicii medicale încadrați în sistemul AOAM.

Totodată, persoanele refugiate din Ucraina care au nevoie de servicii de dializă, pot beneficia de acestea, conform Programului unic al asigurării obligatorii de asistență medicală.

Constatăm că majoritatea centrelor de plasament monitorizate nu dispun de puncte medicale în incinta acestora. La nevoie persoanele se adresează către Instituțiile Medico-Sanitare Publice Teritoriale, pentru a beneficia de asistență medicală primară și specializată de ambulatoriu. În cazuri de urgență este solicitată intervenția 112.

În cadrul discuțiilor purtate atât cu personalul centrelor cât și cu persoanele refugiate, se constată, că în mare parte persoanele cazate cunosc medicii de familie la care se pot adresa. În unele centre sunt afișate datele de contact ale acestora.

45. Cu referire la disponibilitatea medicamentelor, produselor paramedicale, consumabilelor (spre exemplu teste, insulină pentru bolnavii de diabet zaharat) în cadrul centrelor, acestea rămân a fi insuficiente sau chiar în unele cazuri lipsesc.

În unele centre, diferite organizații internaționale oferă consultații medicale și medicamente de primă necesitate.

Una din problemele invocate de către beneficiari este lipsa documentației medicale ce atestă existența unor boli cronice, fapt ce duce la necesitatea reexaminărilor medicale pentru a stabili continuitatea tratamentului.

46. În cadrul monitorizărilor anterioare, Avocatul Poporului a recomandat autorităților să elaboreze unele mecanisme de identificare și referire a persoanelor refugiate cu probleme de sănătate mentală, bazate pe respectarea eticii și a confidențialității datelor cu caracter medical, cu asigurarea serviciilor specializate, dar aceasta nu s-a realizat până la moment.

3.9. Angajarea în câmpul muncii

47. Pe perioada stării de urgență, cetățenii ucraineni au dreptul de a munci pe teritoriul Republicii Moldova fără obținerea dreptului de ședere provizorie în scop de muncă. Angajarea cetățenilor ucraineni se va face în baza contractului individual de muncă pe durată determinată pentru perioada stării de urgență.

Conform informațiilor actualizate despre notificările agenților economici privind angajarea cetățenilor din Ucraina, la data de 05.12.2022⁴⁵, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă a primit notificări de la agenții economici despre angajarea a **911 cetățeni din Ucraina**, dintre care **670** femei și **241** bărbați. Cei mai mulți cetățeni ucraineni înregistrați în evidențele ANOFM sunt angajați în: Chișinău (**679**), UTA Găgăuzia (**45**), Bălți (**31**), Ungheni (**19**), Cahul (**18**), etc.

Peste 180 angajatori și-au arătat disponibilitatea de a încadra în muncă cetățeni ucraineni, declarând circa **2400 locuri de muncă** disponibile pentru aceste persoane.

Peste 700 cetățeni ucraineni s-au înregistrat în evidențele subdiviziunilor teritoriale din subordinea ANOFM pentru a primi suport la angajare.

În rezultatul procesului de monitorizare se constată că numărul mic de persoane angajate se datorează mai multor factori:

circumstanțiali

- incertitudinea cu privire la durata războiului afectează capacitatea de planificare a vieții pe termen mediu și lung;
- pentru majoritatea persoanelor refugiate din Ucraina, Moldova reprezintă un refugiu temporar, fiind persistentă intenția de a se întoarce cât mai curând posibil în Ucraina;
- majoritatea persoanelor refugiate apte de muncă sunt femei, mame, care au în îngrijirea lor copii și alte persoane dependente;

structurali

- angajarea doar pe perioadă determinată (pe perioada stării de urgență) afectează previzibilitatea și siguranța cu privire la viitorul apropiat;
- în lipsa protecției temporare, dreptul la educație este doar parțial asigurat în Republica Moldova, prin urmare mamele sunt nevoite să supravegheze copii care sunt în mare parte antrenați în procesul educațional online din Ucraina;
- lipsa unor servicii specializate de creșă organizate în incinta CTPR care le-ar permite mamelor să se angajeze;
- lipsa unei proceduri simple, previzibile și nediscriminatorie pentru deschiderea unui card bancar și salarial.

⁴⁵ <https://anofm.md/ro/node/20103>

3.10. Integrarea social-economică a persoanelor refugiate

48. Datorită derogărilor aprobate de către CSE pe perioada stării de urgență și pe parcursul a până la 90 de zile după expirarea acesteia, cetățenilor ucraineni, apatrizilor recunoscuți de Ucraina și membrilor de familie ai acestora li s-a permis șederea pe teritoriul Republicii Moldova.

Doritorii de a solicita acordarea dreptului de ședere în scop de muncă au fost scutiți de obligația achitării unui salariu mediu pe economie și a taxei de stat (1400 lei), iar dreptul de ședere provizorie în scop de studii se acordă fără prezentarea actului ce confirmă mijloacele de întreținere.

Alte derogări legislative care să faciliteze integrarea persoanelor refugiate, nu au fost făcute, fapt ce duce la imposibilitatea deplină de exercitare a dreptului de integrare a persoanelor refugiate pe teritoriul Republicii Moldova. Activitățile menite să faciliteze integrarea socială a persoanelor refugiate, cum sunt organizarea cursurilor de studiere a limbii de stat, vizite la muzee, biblioteci, teatre, sunt realizate în mare parte de către ONG-uri.

CAPITOLUL V. SITUAȚIA COPIILOR REFUGIAȚI

49. La data de 30 septembrie 2022, conform datelor centralizate de către Ministerul Educației și Cercetării, comunicate de către Organele locale de specialitate în domeniul învățământului (OLSDÎ) arată că 1.782 de copii refugiați din Ucraina au fost înscriși în anul de studii 2022-2023 în școlile și grădinițele din Republica Moldova, dintre care 1.156 de elevi și 626 de preșcolari⁴⁶. 625 de copii frecventează ciclul primar, 505 elevi sunt încadrați la nivelul gimnazial și 26 la cel liceal, în cadrul a 226 de instituții de învățământ general din țară. Instruirea se face în limbile română și rusă. Astfel, din numărul total de elevi încadrați în instituțiile de învățământ general, 160 studiază în limba română și 996 în limba rusă.

Cu referire la activitățile extrașcolare, potrivit aceleiași surse, 114 copii participă la activitățile extrașcolare organizate în cadrul a 18 instituții de învățământ extrașcolar din Republica Moldova.

Potrivit ordinului cu privire la încadrarea în instituțiile de învățământ general a copiilor din familiile refugiate din Ucraina,⁴⁷ **școlarizarea este disponibilă doar pentru copiii, ai căror părinți sau reprezentanți legali au solicitat azil.**

Având în vedere că majoritatea persoanelor refugiate din Ucraina, **nu au un statut legal** oferit în conformitate cu prevederile Legii nr.270/2008 privind azilul în Republica Moldova, copii acestora pot frecventa instituțiile de învățământ în calitate de **audient**, ceea ce nu corespunde standardelor educaționale prevăzute de Codul Educației și nu permite obținerea unui document de studii. Prin urmare se constată o **limitare nejustificată** a dreptului la educație și respectiv o încălcare a dreptului copilului la educație.

⁴⁶ [Ministerul Educației și Cercetării | Guvernul Republicii Moldova \(gov.md\)](https://www.gov.md);

⁴⁷ https://mec.gov.md/sites/default/files/ordin_mec_178_instru%C3%A2ne_0.pdf;

În perioada rece a anului în cadrul centrelor de plasament temporar este mai problematic de organizat activități recreative și educaționale, deoarece nu există spații suficiente pentru activități paralele. În majoritatea centrelor există câte o odaie destinată copiilor. Au fost raportate cazuri despre accesul limitat la activități sportive, mulți copii sunt veniți din mediul urban unde frecventau diverse secții sportive, iar aici sunt limitați să continue aceste activități.

Constatările anterioare au arătat, că majoritatea copiilor refugiați din Ucraina aleg să facă studiile în regim online. Situație care rămâne valabilă în continuare. Orele sunt organizate de instituțiile de învățământ la care au studiat în Ucraina și le este asigurat accesul la platformele și resursele educaționale create și coordonate cu Ministerul Învățământului și Științei din țara vecină. Această situație se datorează faptului că **părinții nu au statut legal în Republica Moldova**, nu optează pentru înmatricularea în școli și susțin ideea de a continua studiile online.

Cu toate acestea, în procesul de monitorizare a centrelor de plasament, managerii au remarcat că mulți copii s-au arătat nemulțumiți de studiile online, deoarece sesiunile sunt scurte, iar profesorii ucraineni sunt stresați și încearcă mai repede să finalizeze lecțiile.

Unii copii sunt interesați să facă studiile în limba română, doar că nu sunt siguri că vor reuși să însușească obiectivele curriculare, din cauza barierelor lingvistice.

La fel, ce se referă la copiii ucraineni care învață în școlile ruse, între copii apar conflicte referitor la cauzele războiului, plus curricula rusă prevede studierea culturii ruse, ceea ce ar putea fi considerată o ofensă pentru ucraineni.

50. Pe parcursul procesului de monitorizare în CTPR, se observă, că în unele centre au fost create săli special dedicate pentru frecventarea orelor online, în mod organizat. Acestea sunt dotate cu laptopuri, calculatoare, cu conexiune la internet. Însă au fost identificate și centre în care nu există nici un spațiu amenajat pentru educația online, copii se conectează la ore de pe telefoanele persoanele, iar rețeaua wi-fi lipsea sau era defectuoasă.

Siguranța copiilor refugiați în centrele de cazare temporară și reprezentarea lor legală pe teritoriul țării, nu sunt pe deplin asigurate. Astfel, în cadrul monitorizărilor au fost identificate cazuri în care persoane refugiate erau cazate în centre fără a deține documente de reprezentare legală a minorilor pe care îi însoțeau. De evidențiat, că pentru astfel de situații nu există un mecanism legal, care să prevadă modul de cooperare dintre managerii centrelor și autoritățile tutelare.

51. La **traversarea frontierei pe direcția de intrare**, Poliția de Frontieră în timpul controlului identifică **copiii în situație de risc** (copiii neînsoțiți, copiii însoțiți de un însoțitor neautorizat, copiii care se prezintă fără acte, orice alte categorii de copii expuși riscurilor). În cazul copiilor neînsoțiți sau însoțiți de un însoțitor neautorizat, Poliția de Frontieră transmite persoanei responsabile desemnate din cadrul autorității tutelare teritoriale, care activează în PTF.

Regulamentul privind instituirea mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, asistența și monitorizarea copiilor în situații de risc, veniți de pe teritoriul Ucrainei în perioada declanșării conflictului armat, adoptat prin Decizia CSE nr.14 din 14.04.2022, pune în seama persoanelor desemnate de către autoritățile tutelare teritoriale

responsabilitatea de a evalua prompt interesul superior al copilului, în vederea prevenirii unor situații de risc în raport cu copilul.

În procesul de monitorizare, persoanele desemnate de evaluarea situațiilor de risc, au comunicat că mulți copii sunt însoțiți de bunici, mătuși, rude, fără ca acestea să fie în posesia unui act juridic ce ar confirma dreptul de a însoții copiii. Întrebați de ce nu dețin actele respective, majoritatea răspund că nu au știut că este necesar să dețină asemenea documente. Astfel, lipsa informării corecte privind obligativitatea reprezentării legale a copiilor la traversarea frontierei de stat, duce la suprasolicitarea mecanismului intersectorial de identificare, evaluare și de protecție a copiilor neînsoțiți sau separați de părinți.

52. După procesul de evaluare, copii neînsoțiți sunt referiți către serviciile de asistență parentală profesionistă, în coordonare cu structurile teritoriale de asistență socială din raioanele Orhei, Dondușeni și Căușeni unde activează APP specializate pentru copii refugiați. Totuși, se constată că pe timp de noapte procesul de coordonare devine defectuos dat fiind lipsa transportului, prin urmare copiii neînsoțiți identificați sunt plasați într-un centru de cazare temporară din apropierea punctului de trecere a frontierei. Această situație poate genera riscuri pentru siguranța copiilor.
53. Necunoscută rămâne situația copiilor cazați în familii. În unele localități structurile teritoriale de asistență socială mențin o listă pentru a le oferi ajutoare umanitare. Nu există informații despre modul cum sunt tratați în familii, dacă sunt informați și cunosc despre mecanismul de sesizare a actelor de violență și serviciile de suport disponibile în astfel de situații.

CONCLUZII

Ca urmare a procesului de monitorizare a respectării drepturilor persoanelor refugiate în contextul conflictului armat din Ucraina, Oficiul Avocatului Poporului a înaintat, până la moment, către autoritățile naționale a **37** de recomandări. Din numărul total, **5%** - au fost implementate, **27%** - parțial implementate, **63%** - neimplementate, iar **5%** - nu mai sunt relevante. Majoritatea recomandărilor au fost adresate în vederea prevenirii unor riscuri ce pot genera încălcări ale drepturilor omului. În alte cazuri, recomandările urmăreau asigurarea protecției persoanelor refugiate și repunerea în drepturi a acestora.

Astfel, Oficiul Avocatului Poporului apreciază decizia autorităților de a facilita în primele luni traversării frontierei de stat a străinilor care vin din Ucraina cu documente de identificare interne, expirate, copiile acestora sau versiunile lor electronice (diia.gov.ua). Totuși, restricțiile admise de autorități în ultima perioadă la traversarea frontierei de stat de către persoanele refugiate - cetățeni ucraineni, nu sunt proporționale și nici justificate în contextul situației excepționale.

Tergiversarea acordării protecției temporare generează în continuare subminarea instituției azilului și încălcări ale drepturilor omului. Decizia autorităților naționale de a opera derogări prin intermediul Comisiei pentru Situații Excepționale, nu oferă un cadru sustenabil pentru integrarea persoanelor refugiate.

Exercitarea deplină a dreptului la educație pe teritoriul Republicii Moldova de către copiii refugiați este imposibilă, ori oportunitățile oferite acestora de către Stat, nu corespund standardelor educaționale prevăzute de Codul Educației.

Managementul plasamentului temporar rămâne în continuare defectuos. Deși, Agenția Națională Asistență Socială prin intermediul structurilor teritoriale de asistență socială a fost desemnată responsabilă de gestionarea și administrarea Centrelor de plasament pentru refugiați, implicarea acesteia pe segmentul dat este una formală, responsabilitatea fiind pasată către fondatorii centrelor. Astfel, procesul de gestionare a centrelor rămâne condiționat de resurse limitate financiare și umane, iar standardele stabilite de Regulamentul aprobat prin ordinul MMPS nr. 21/2022, sunt asigurate parțial. În continuare autoritățile nu se implică pro activ în vederea prevenirii oricăror forme de încălcare a drepturilor omului, în mare parte intervenind doar la sesizare.

RECOMANDĂRI:

Guvernului și Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova

- 1 Revizuirea prevederilor pct.8 al Dispoziției CSE nr.55 din 22.12.22 cu excluderea sintagmei ”până la 1 februarie 2022”, în vederea asigurării dreptului la libera circulație;
- 2 Urgentarea aprobării Hotărârii de Guvern cu privire la acordarea protecției temporare persoanelor refugiate din Ucraina, ca instrument ce garantează exercitarea de către persoanele refugiate a unor drepturi stabilite de lege;
- 3 Revizuirea pct. 12 din Dispoziția CSE nr.12 din 25 martie 2022 cu stabilirea unui mecanism de identificare a centrelor de plasament temporar neaprobat de ANAS, destinate persoanelor refugiate;

Ministerului Afacerilor Interne Inspectoratului General al Poliției de Frontieră Biroului Migrație și Azil

- 4 Asigurarea informației pe pagina web a poliției de frontieră, în una din limbile de circulație internațională (engleză, rusă) și preferențial în limba ucraineană, cu privire la condițiile de traversare a frontierei de stat de către persoanele refugiate, în contextul derogărilor aprobate de către CSE;
- 5 Asigurarea vizibilității informației cu privire la drepturile și obligațiile solicitanților de azil, la Punctele de Trecere a Frontierei, în una din limbile de circulație internațională (engleză, rusă) și preferențial în limba ucraineană pentru persoanele refugiate din Ucraina;
- 6 Crearea și asigurarea spațiilor special amenajate destinate acordării asistenței juridice tuturor solicitanților de azil în cadrul Punctelor de Frontieră;

Ministerului Muncii și Protecției Sociale

- 7 Asigurarea formării continue a personalului desemnat, în funcție de atribuțiile și responsabilitățile postului ocupat în cadrul centrelor, având la bază principiul abordării bazate pe drepturile omului;
- 8 Ajustarea mecanismului de finanțare a centrelor, în vederea aplicării facile a acestuia în timp rezonabil;

Ministerului Sănătății

- 9 Urgentarea elaborării unui mecanism de identificare și referire a persoanelor cu probleme de sănătate mentală;

Ministerului Educației și Cercetării

10	Asigurarea exercitării dreptului la educație a copiilor refugiați conform Codului Educației;

Centrul Unic de Gestionare a Crizei Autorităților Publice Locale

11	Sincronizarea introducerii datelor în sistemul Liniei Verzi (sau crearea unui soft) ce ar permite identificarea locurilor disponibile, ocupate și rezervate în centrele de plasament;
12	Asigurarea unui mecanism unic de distribuire echitabilă a bunurilor și serviciilor în cadrul centrelor în conformitate cu necesitățile acestora;
13	Asigurarea și suplینirea la necesitate a medicamentelor de primă necesitate, produselor paramedicale, consumabilelor (testelor, insulinei pentru bolnavii de diabet zaharat) în cadrul centrelor;

Comisiile pentru Situații Excepționale locale

14	Evaluarea centrelor de plasament temporar pentru persoane refugiate aprobate de către ANAS, în vederea stabilirii corespunderii acestora standardelor minime stabilite de Regulamentul aprobat de către MMPS prin ordinul nr.21/2022;

Structurilor teritoriale de asistență socială

15	Desemnarea prin ordin a reprezentanților Structurilor Teritoriale de Asistență Socială în vederea asigurării suportului necesar pentru buna funcționare a centrelor de plasament temporar destinat persoanelor refugiate;
16	Desemnarea prin ordin a personalului în cadrul centrelor de plasament temporar pentru persoanele refugiate, în conformitate cu normele minime recomandate și aprobate de către MMPS;
17	Aprobarea ordinelor privind modul de evidență, ținere și păstrare a dosarelor persoanelor refugiate cazate în centre;
18	Monitorizarea sistematică a situației persoanelor refugiate din Ucraina, în special femei, copii, cazați în mediul privat, în vederea prevenirii unor eventuale riscuri (trafic de ființe umane, abuzuri);

Centrelor de plasament temporar

19	Asigurarea vizibilității în cadrul centrelor de plasament temporar a informației cu privire la drepturile și obligațiile beneficiarilor, în una din limbile de circulație internațională (engleză, rusă) și preferențial în limba ucraineană;
20	Asigurarea informării contra semnătură despre drepturile și obligațiile beneficiarilor în centrele de plasament temporar pentru refugiați în procesul cazării;
21	Evaluarea continuă a necesităților beneficiarilor în cadrul centrelor;
22	Asigurarea în centrele de plasament a blocurilor sanitare separate pentru bărbați și femei, inclusiv cu uși care se închid pe interior;
23	Asigurarea respectării vieții private a persoanelor cazate în centrele de plasament temporar, prin montarea camerelor video în spațiile în care nu afectează intimitatea beneficiarilor;
24	Asigurarea aplicării de facto a mecanismului de părăsire centrelor de către beneficiari pentru o perioadă mai mare de 48 de ore, în conformitate cu ordinul nr.21/2022 al MMPS;
25	Monitorizarea sistematică a situației persoanelor refugiate din Ucraina, în special femei, copii, cazați în mediul privat, în vederea prevenirii unor eventuale riscuri (trafic de ființe umane, abuzuri).

Oficiul Avocatului Poporului, str. Sfatul Țării, nr. 16, MD- 2012. mun. Chișinău, Republica Moldova
+373 22 234 800, +373 22 225 442. ombudsman@ombudsman.md, www.obudsman.md

---

Design grafic și machetare: Marina Bejenari